

DOI 10.36074/logos-08.07.2022.113

ВИКОРИСТАННЯ РОСІЙСЬКОЮ ПРОПАГАНДОЮ КОНСТРУКТУ “ВЕЛИКА ПЕРЕМОГА”

ORCID ID: 0000-0003-2074-0121

Топальський Віктор Леонідович
канд. іст. наук, заступник начальника

Науково-дослідний центр гуманітарних проблем Збройних Сил України

УКРАЇНА

Відзначення річниці перемоги над гітлерівською Німеччиною стає нагодою згадати всіх загиблих у страшні роки Другої світової війни. Проте останнім часом ми є свідками того, як ця подія стає приводом для мілітаристської пропаганди, способом подальшого формування росіянами образу ворога з України. Російське керівництво намагається викривити історичні події з метою виправдання абсолютно неспровокованої агресії проти сусідньої країни. Боротьба за визначення та висвітлення минулого як фундаменту для сучасних та майбутніх ідентичностей, і справжня війна, що відбувається зараз на українських землях, міцно пов'язані між собою на багатьох рівнях.

Найбільш важливою історичною подією, здатною служити підвалиною пострадянської російської ідентичності, є перемога у Другій світовій війні [1]. Мова і символічний ряд цього міфу цілеспрямовано та інтенсивно використовуються в інформаційній війні проти України, а центр протистояння з “фашизмом”, як вважають росіяни, змістився на територію сусідньої держави. Хоча, як вважають демократичні політики, дії Путіна і його підлеглих в Україні – копія того, як діяли нацисти у роки Другої світової війни [2].

Історичні міфи, спроектовані на сучасність, змушують людей сприймати теперішню війну між Росією та Україною як поле незавершеної битви Другої світової війни.

Наратив про перемогу у Великій Вітчизняній війні став ледь не головним в політиці пам'яті російського режиму, і він усіяко використовується для демонізації України, яка нібито “зрадила пам'ять про подвиг дідів і сама скотилася до фашизму” [3, с.353]. Про це постійно нагадують російські ЗМІ.

Активна інформаційна підтримка та контент наповнення всього, що стосувалося перемоги Радянського Союзу у Другій світовій війні дуже допомогли російським пропагандистам у “правильному” налаштуванні свого населення проти України [3, с.64], сприяли початку неприкритої агресії проти України у лютому 2022 року.

Сьогодні Кремль, апелюючи до світової війни, намагається легітимізувати свою агресію проти нашої держави. До того ж це потрібно, щоб населення Росії підтримувало В. Путіна у його нібито “нелегкій, але справедливій боротьбі”.

Кількість фейків про “фашизацію” України значно зростала особливо перед великими святами, пов'язаними із радянським періодом і, в першу чергу, Днем Перемоги. Сучасна Росія вдало монополізувала перемогу над гітлерівською Німеччиною та її союзниками. Дієвість її пропаганди криється в тому, що вона опирається на суспільні уявлення, стереотипи та міфи, які формувалися та утримувалися радянським режимом десятки років. Ці міфи живуть і сьогодні. Пам'ять про війну, про перемогу у ній на сьогоднішній день багато в чому є основою ідеології сучасної Росії [4].

Для популяризації перемоги у Другій світовій війні здійснюються певні ритуали. Чого варті військові паради, покладання квітів, салюти тощо. Якщо дешифрувати ритуал з носіння так званої “георгіївської стрічки”, то можна з’ясувати, що пов’язування цього “атрибуту Перемоги” не тільки “поєднає” її власника зі “славним минулим”, але й об’єднає народ для цього [5, с.299]. Недаремно ці, так звані, “атрибути Перемоги”, які насправді ніколи не носилися радянськими солдатами, у величезній кількості використовувалися і використовуються в сучасній Росії.

Георгіївська стрічка стала символом анексії Криму, війни на Донбасі, а сьогодні поряд із знаками “Z” та “V” наноситься на військову техніку, що задіяна у так званій “спеціальній військовій операції”. Тобто, георгіївська стрічка давно вирвалася за межі інформаційного простору, простелила шлях до анексії та агресії і стала їх символом [6].

В Росії залучають значні ресурси для того, щоб підживлювати використання культу перемоги як інструменту для консолідації людей та патріотичного виховання молоді. Через сімдесят сім років після перемоги над нацистською Німеччиною російське керівництво заявляє, що стоїть перед загрозою фашизму, але вже українського. Вони формують проекти, що засновані на власних колективних міфологіях, з власними героями і мучениками, і навіть з новою місією під штандартом “антифашизму”. Міф Великої Вітчизняної війни тут відіграє роль клею, що тримає вкупі населення Росії, демонізуючи Україну як державу “неонацистів”, котрі мають намір затерти історичну пам’ять про радянську перемогу [1].

В Росії 9 травня останні роки щорічно проводять акцію “Безсмертний полк”. Щоб зрозуміти пропагандистський підтекст цієї акції, звернемося до її статуту. “Безсмертний полк” своїм головним завданням вважає збереження в кожній родині особистої пам’яті про покоління Великої Вітчизняної війни”. У відповідності зі своїм статутом “представляє міжнародний громадський рух зі збереження особистої пам’яті про покоління Великої Вітчизняної війни. Учасники руху щорічно у День Перемоги проходять колоною вулицями міст з фотографіями своїх родичів-ветеранів армії та флоту, партизанів, підпільників, бійців Спротиву, трудівників тилу, в’язнів концтаборів, блокадників, дітей війни” [7].

9 травня проводяться і військові паради. На чолі військової техніки, зазвичай, рухається танк Т-34. За “тридцятьчетвіркою” йдуть сучасні зразки бойової техніки, що знаходяться на озброєнні. У 2022 році механізовану колону 9 травня очолив також танк Т-34 [2]. Тобто, своєрідне поєднання – легендарний танк Другої світової війни, символ перемоги, на чолі вже сучасної бойової техніки. Що стосується використання на параді у якості символу літери “Z”, то це не лише блюзнірство, це якесь безумство.

Російському народу потрібен міф про предків, які в кривавій війні розгромили загрозу із заходу, були вірними своїй державі і готовими пожертвувати собою заради його інтересів. Напередодні війни з Україною В. Путін неодноразово заявляв, що і сьогодні існує загроза також із заходу, тобто з України.

Мета цієї заяви зрозуміла – провести паралель між подіями періоду Другої світової війни і сьогоднішнім, підтримуючи образ ворога з України та її військових. Не зважаючи на те, що у роки Другої світової війни Україна була окупована, й усі жахи окупації наш народ виніс на своїх плечах, президент Росії неодноразово заявляв про те, що у війні здобули б перемогу і без українців, чим

завдав найбільшій образі українському народу, який зробив величезний внесок у перемогу над німецьким нацизмом [9]. Таким чином було дистанційовано українців, у тому числі й ветеранів війни, від цієї перемоги, а всі лаври дісталися одному народу, якому постійно навіюють, що “діди воювали”, “діди змогли і вони зможуть”.

Отже, найбільш важливою історичною подією, здатною служити підвалиною пострадянської російської ідентичності, є перемога у Другій світовій війні. Саме тому російська пропаганда доволі вдало використовує конструкт “Велика Перемога” для поширення антиукраїнських настроїв. Проте, систематичне викриття всіх маніпуляцій Кремля у цьому напрямку, розвінчання його міфів, сприятиме тому, що День Перемоги стане днем пам’яті за загиблими, а не торжеством російської пропаганди.

Список використаних джерел:

- [1] Журженко Т., Льюїс С., Федор Д. Війна і пам’ять в Росії, Україні та Білорусі. (2018). Вилучено з: <http://uamoderna.com/demontazh-pamyati/memory-wars>
- [2] 9 мая 2022 года: День Победы и нацизм. (2022). Вилучено з: <https://www.golosameriki.com/a/victory-day-nazism-history-ideology/6563894.html>
- [3] Золотухін Д. (2018). *Біла книга спеціальних інформаційних операцій проти України 2014 – 2018*. Київ: Мега-прес груп.
- [4] В’ятрович В. Міфи і війна. (2019). Вилучено з: <https://www.wv2.memory.gov.ua/pislyamova-abo-mify-i-vijna/>
- [5] Додонов Р.О. (ред.) (2017). *Гібридна війна: in verbo et in praxi*. Вінниця: ТОВ “Нілан - ЛТД”.
- [6] *Про політику пам’яті*. (2014). Вилучено з: <https://www.pravda.com.ua/columns/2014/10/26/7042252/>
- [7] *Бессмертный полк. Устав Полка*. (2017). Вилучено з: <http://moypolk.ru/ustav-polka>
- [8] *Парад Победы в Москве 9 мая 2022*. (2022). Вилучено з: <https://www.kp.ru/afisha/msk/obzory/moj-gorod/marsh-v-velikij-den-2022-v-moskve/>
- [9] Зубарева М.А. (2015). Аналіз інформаційної війни між Росією та Україною в інформаційному суспільстві. *Інформаційне суспільство: Науковий журнал Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*, (21), 6-11.